

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. Quibus ex Titulis liceat Mutuanti accipere ultra sortem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Qu. II. Quibus Titulis liceat Mutuanti accipere Ultra sortem? 419

dem in quantitate reddendum, plus exigere, adeoque acciperet, quam dedit, cum oneris inaequalitate (quam iustitia contractus onerosi excludit) in ipsis contrahentibus. Nisi fortasse pars magis gravata liberaliter in onus consentiat. Ut alia proinde, etsi stipulatus foret redditionem monetæ ejusdem speciei, tali casu ipsa quidem reddenda foret, sed tantum secundum valorem, non secundum quantitatem. Quare consequenter dicendum esset, in simili casu ne tacite quidem inesse conditionem de illa reddenda: nam sane, quod tacite inest, potest expresse apponi citra injustitiam. Per quod corruit fundamentum *Viggers*. Loquantur tamen Doctores de augmento valoris pecuniarii, quod non sit velut mere nominale (prout frequenter est, dum proportionate idcirco augeri solet pretia mercium) sed quod sit velut reale, in quantum scilicet plus per eandem monetam comparari potest, quam ante.

In casu vero certo præcogniti decrementi valoris rei mutuatae, Auctores contrariae Sententiae consequenter docent, mutuanti debere nihilominus eadem quantitatem esse contentum. E contra alii consequenter sententur, cum posse pacisci, ut reddatur quantitas major, seu præsentis valori correspondens, ne minus recipiat, quam dedit, utque non teneatur subire hoc incommodum, qui è contra sentire nequit commodum aucti valoris.

29. An si moneta ejusdem speciei sit ex pacto reddenda, nam satis sit reddere, uti interest ex auctoritate.
Petes III. An si mutuo inito de reddendis totidem nummis ejusdem monetæ, contingat istam monetam prohiberi, sic ut amplius nil valeat, quam massa quædam argenti (uti circa martas Hispanicæ aliquando hic contigit) satisfaciat nihilominus mutuanti totidem postea reddendo? Afferit *Maldernus Tr. 5. c. 3. sub. 20*. Sed ratiùs negatur: eò quod principalis intentio contrahentium versetur circa mutuum solvendum in communi pecunia, cujus quoniam variæ sunt speciei, eligitur ista particularis, quæ eam destinat esse pecunia, nequæ per illam satisfieri præmissa intentioni magis, quam si tantumdem redderetur argenti carentis sigillo, quo talis moneta moraliter caret, quatenus cessat acceptatio legalis ad commercia publica. Unde perinde est, ac si nummi tales amplius nulli extarent: quo tamen casu indubiè deberet mutuarius solvere alios nummos æquivalentes.

QUESTIO II.

Quibus ex titulis liceat mutuanti accipere ultra sortem?

30. Tituli mutuo conjuncti esse possunt, damnum emergens, lucrum cessans, periculum fortis, & quidam similes.

Damnum emergens locum habet in rebus jam acquisitis, puta si occasione pecuniæ mutuata non possis domum ruituram reparare, vel causam justam in judicio prosequi, vel alimenta cogaris carius emere, vel defectu frumenti nequeas agrum seminare, &c. Lucrum cessans est carentia justiciæ aliis acquirendi, occasione ex mutuo. Uterque hic titulus comprehenditur sub nomine interesse *L. Un. C. de sententijs, que pro eo quod interest profervuntur*.

Quid damnum emergens.

Quid lucrum cessans.

Hi tituli, si verè subint, & ratione mutui oriuntur, potest mutuans juxta communem & veram sententiam (etsi olim variè, præsertim Canonistæ contradixisse referantur) aliquid recipere supra sortem, ipsum deducendo in pactum: merito enim mutuans, uti & Montes, stipulantur suam indemnitate. Neque ratio patitur, ut mutuantes gravamen istud teneantur subire, sed potius ut ipsi mutuarii, in quorum commodum cedit mutuum. Sunt denique tituli hi à mutuo distincti, & pretio æstimabiles. Quare tunc nil recipitur ultra sortem ratione mutui.

31. Ex his titulis etiam in pactum deductis potest quid exigere supra sortem.

Et quamvis in contrarium referatur *Scotus 4. d. 15. q. 2. n. 26*. Nam ibi juxta *Cavelum in Scolio* solum vult non esse constitutum pretium super periculo ob speciem mali, prout explicatur *D. Thomas q. 78. a. 2. ad r.* Deinde loquitur de pacto, quod semper in mutuo addi posse, intendebatur per argumentum allegatum ad justificandas generatim usuras: constat autem non semper esse locum tali periculo interesse, & quamquam foret, adhuc non fore locum pacto, si (ut mox dicitur) mutuarius de periculo nolit pacisci, paratus refundere, si quid interesse deprehensum sit. Alioquin *Scotus num. 18*. apertissime communem doctrinam tradit, dicens: *quandoque licet accipere ultra capitale ex pacto, quod subdit tripliciter posse fieri. Secundus autem modus, quo id licet secundum ipsum est ratione interesse. Debitor enim ex cuius solutione creditor notabiliter damnificatur tenetur de justitia satisfacere creditori de interesse.*

Oppositum male adscribitur Scoto.

Potest autem in pacto deduci ipsum damnum emergens vel lucrum ratione mutui cessans, quod reperietur postea evenisse: & tunc est à mutuatio præstandum, quancumque id evenierit, si autem id non appareat evenisse, liber est. Potest quoque mutuans (si mutuarius ita cupiat, cui alioquin liberum esse debet, experiri aleam eventus) ab initio pacisci de damno vel cessante lucro, quantum nempe valet probabilis eventus, seu periculum damni, vel spes justiciæ cessantis, sic ut mutuarius solum teneatur ad summam taxatam, sive tanti, sive pluris, sive minoris interesse contingeret. Cum enim possit mutuans stipulari indemnitate, quidni incertum ejus eventum ad certum pretium bonâ fide redigere, sicque aleam eventus vendere?

32. Interesse duplici modo potest in pactum adduci.

33.
Requiritur,
ut sit fun-
datur In-
teresse.

Compen-
satio lucri
cessantis an
exigi possit
statim sa-
cienda.

34.
An ei lo-
cus sit, si
mutuans
servet aliam
pecuniam
otiosam.

35.
Quid cen-
sendum de
periculo
sortis amit-
tenda, aut
difficiliter
recuperan-
da.

36.
Assuratio
mutuarii
an fundat
iustum lu-
crum in
mutuante.
Opponitur
c. Naviganti
de Usura.

Debet nihilominus damnum emergens aut iustum lucrum cessans non esse imaginarium, sed moraliter certum aut saltem probabiliter futurum: aliis non foret aestimandum. Si præterea non sit conventum de eo præstando, & mutuarius non fuerit in mora culpabili reddendi mutuum tempore debito, ipse ad nil tenetur: cum nec sit causa iniusta lucri cessantis vel damni alteri emergentis, nec ad compensandum se obligarit ex contractu. Insuper compensatio lucri cessantis debet fieri demum post aliquod temporis intervallum: si enim pactum fuerit de dandis fructibus v.g. quatuor ultra sortem v.g. centum, revera non forent centum mutuo dati, sed nonaginta sex; adeoque postea exigendo centum fieret iniustitia.

Quod si mercator aliam pecuniam otiosam teneat, quam non decreverat negotiationi exponere, adhuc locus esse potest lucro cessanti, quando saltem pecuniam istam prudenter reservat in casum seu necessitates occurrentes: verè enim tunc ei cessat lucrum ex mutuo. In hoc contra *Cajellanum, Toletum, Petrum Navarra* & alios id censet *Molina, Salas* & plures alii, etsi illa pecunia reservetur ex avaritia aut pusillanimitate: eò quod cum nihilominus eam nolit impendere, revera cessare ei videatur lucrum ex mutuo. Quamquam juxta *Lugo disp. 25. sect. 6. §. 1.* aliud præterea lucrum eidem tunc cesset ex propria voluntate, ratione pecuniæ scilicet, quam otiosam relinquit.

Sicut porrò de periculo damni secuturi potest mutuans pacisci: sic & ratione fundati periculi ipsius sortis, difficultatis, & expensarum (quæ in recuperatione merito timentur, quando v. g. mutuarius est ignotus, dubiæ fidei, bonorum decoctor, avarus &c. subsuntque frequenter, sic ut dum de redditione agitur, pro gratitudine sæpe rependatur inimicitia) potest aliquid exigi; cum periculum istud, quod in gratiam mutuarii subitur, estque à mutuo separabile, sit pretio aestimabile. Quæsiadmodum & pro fideiussione ac assicuratione talis debiti pretium idcirco exigi potest; & res carius vendi huiusmodi emptori. Et quamvis mutuarium determinatè cogere non possis ad tale pactum (novi mutui ipsum obliges ad onus pretio aestimabile superadditum) potes tamen exigere, ut vel incertum dinem amoveat, vel ipsam compenset. Unde cessat in casu sufficientis cautionis vel fideiussionis.

Præterea cum per mutuum transferatur dominium sortis in mutuarium, manet penes ipsum sortis periculum; de quo proinde, velut pretio aestimabili, potes cum eo, si velit, pacisci juxta communem Doctorum sententiam, contra Nonnullos. Pro his autem facere videtur c. *Naviganti, de Usura*, ubi *Gregorius IX.* ait: *Naviganti*

vel eunti, ad nundinas certam mutuans pecunie quantitatem, eò quod suscipit in se periculum, recepturus, aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ad quod tamen Doctores respondere conatur diversimodè: nempe, quod agatur de eo, qui cogit mutuatarium ad pingendum mutuo huiusmodi assicurationis contractum: vel de foenore nautico, quo non solum ob periculum, sed simul ob mutuum dabatur menstruum lucrum: vel (ut *Molderus Tr. 5. c. 2. dub. 9.* & *ex Deco VViggers c. 7. dub. 7. nu. 103.* sed non satis oppositè ad constructionem textus) esse sermonem de periculo ipsius mutuarii, quo non obstante exigatur à mutuante lucrum supra sortem: vel de suscipiente periculum, quod tamen verè non subest, aut non tantum, seu non proportionatum lucro: vel de præsumptione fori externi, ob frequentem in hac re defectum. Denique *Tuldenus in Cod. De nautico foenore*, & varii, tum Theologi, tum Jurisperiti, censent textum esse vitiatum, adeoque legendum esse: *Usurarius non est censendus.* Cum supposito vero periculo, & ad pretium proportionato, spontaneoque mutuarii consensu, non sit apparentia usuræ in hoc pacto, in quo nisi ratione mutui exigatur: cumque contextus idem vehementer indicet, in quo alia exempla subjunguntur, in quibus pariter non subest usura, idque non per adverbium (ut deberet aliis fieri) sed conjunctivam copulam quoque; subditur enim: *Ille quoque qui dat decem solidos, ut alio tempore &c. non debet ex hoc usurarius reputari &c.*

Superest adhuc titulus carentiæ pecuniæ aut illam non repetendi ante certum tempus. Quem sufficere Pauci DD. sensisse referunt. Verum negant communiter sine Theologi, quorum varii censent oppositam sententiam esse valde periculolam in fide, & usam aperire usuris. Ex ea enim sequi videtur, licere lucrum aliquod ex omni mutuo, utpote cui semper inhaeret carentia pecuniæ, & obligatio non repetendi ante certum tempus. Ratio communis doctrinæ est, quod huiusmodi carentia sit mutuo intrinseca; adeoque dum illius ratione aliquid exigitur, ratione ipsius mutui exigi convincitur: hoc autem est usurarium. Mutuum siquidem ex natura sua gratis dandum, adeoque benefica obligatio mutui gratis admittenda (quod & in ceteris contractibus usu venit: nam non pro venditione, sed re quæ venditur aliquid exigi potest) onus autem quod secum trahit, redditione sortis compensatur ad æqualitatem. Et quamvis dari possit ad tempus majus vel minus, pro libitu mutuarii, ob extensionem tamen temporis seu termini nil potest exigi magis, quam ob hoc quod quantitas seu summa major pecuniæ sit mutuata. Estque hoc ipsum, quod in usura antiqui Doctores redarguunt; quod scilicet

Varia ref.
ponjunt.

37.
Non possunt
carentia
pecuniæ
obligatio
non repe-
tendi ante
certum
tempus.
Preparatur
mutui
obligatio.

scilicet in ea tempus vendatur. Ex quo utique nullum onus æstimabile accedit mutuario, præsertim extrinsecum tali individuo mutuo, sepositis (quæ seponuntur) omnibus alijs incommodis, eorumque periculo. Immo videtur potius favor accidere, quatenus interim fors subducitur ejus curæ, & casibus fortuitis, in quibus ipsa mutuario tamquam domino interea periret. Estque etiam post annum pecunia ejusdem domino utilitas (quæ interim nullâ caret distinctâ ab ipsa pecunia) cuius modò. Aliàs sanè mutuatarius committeret injustitiam, seposito etiam speciali pacto, si redderet post annum præcisè centum, quæ acceperat, absque superaddito: utpote qui redderet minus quàm accepisset. Quod est contra omnium fidelium sensum, qui censent, & totâ retrò antiquitate censuerunt, esse justissimum & purissimum mutuum, si quod acceptum est, præstituto tempore in simili reddatur, v. g. centum pro centum. Id ipsum efficaciter ex eo convincitur, quod non sine usuræ seu injustitiæ labe res carius justo vendatur ob dilatam præcisè solutionem; uti patet ex c. *Cohæsit*. de *Usuris*, quod tamen falsum foret, si præsens pecunia sit per se majoris valoris, quàm non præsens. Ex quibus patenter objectioni quorundam satisfactum est.

38. Cur carentia pecuniæ nequeat pretium imponi.

Nec refert, quòd videatur carentiæ pecuniæ pretium imponi, uti alijs rebus & oneribus. Quò adduci posset stylus mercatorum in emporijs tale pretium taxantium. Non refert, inquam: quia carentia pecuniæ non magis, quàm ipsum mutuum, est pretio æstimabilis, uti sunt alia, quorum pretium justè taxatur. Est pecunia quidem instrumentum artis negotiationis, mediante industria & æquitate in commutationibus, sed de se omnino sterile est; neque pro ejus usu principali potest quidquam exigi præter sortem, cum ejus usus sit alienatio, adeoque transeat in dominium mutuatarii, qui pro usu rei suæ nõ est alteri debitor. Quamvis & pecunia commodatò daretur ad alium usum secundarium, v. g. ad ostentandum, aut pompam, reservato dominio, potest pro usu & quasi elocatione rei suæ dominus aliquid exigere juxta receptam Doctòrum sententiam.

39. Præxi Mercatorum declinatione.

Præxi verò mercatoriâ, ut justa sit, non taxatur pretium carentiæ pecuniæ præcisè, sed comprehenso interesse, quod ex illa supponuntur mercatores pati. Verguntque eò hujusmodi ordinationes, ne cuivis ad nutum liberù sit in foro externo arbitrari suum interesse cum gravamine immodico debitorum. Itaque (ut rectè *Zypæus in Analyfi Jur. Pontif. l. 5. Tit. de Usuris n. 2.* loquens de usu Bursæ Antuerpiensis) is ipse usus ducitur ad rationem verisimilis indies lucri, non carentiæ tantùm. Quare hoc pretium interdum est sex pro centum, aliquando sep-

tem, octo, vel amplius, habitâ ratione copiarum vel inopiæ pecuniæ, multitudinis cambiorum, mercimoniorum, omniumque lucrandi rationum (ob quarum parcitatem hodie Antuerpiæ pretium hoc satis exiguum) vetante Carolo V. ne, sub pœna usuræ & nullitatis, unquam mercatores ultra duodecim in centum recipiant, idque non nisi ad annum, exclusis etiam non mercatoribus, sub pœnis usuræ & confiscationis pecuniæ, quæ sic ab eis ad lucrum data fuerit. Vide *Codicem Belgicum V. Voecker, & Zypæum sup.* Contractus quoque, quibus pecuniæ pupillare dantur mutuo seu (ut vulgò loquuntur) in deposito sub annuo lucro, quod interesse vocant, & cum facultate repetendi capitale pro nutu, declarantur usurarii & nulli c. 4. Tit. 23. Synodi Cameracensis anno 1586. Idemque firmavit Regis Edictum eodem anno subsecutum: in quo tamen permittuntur priùs initi contractus in legitimos reditus mutuari, sublata facultate repetendæ sortis. Quod omnes Belgii Provincias tangere nota *Zypæus sup. n. 1.* eò quòd non sit constitutum juris novi, sed declarativum veteris contra usuras.

An autem vel qualiter titulo pœnæ conventionalis possit aliquid exigi à non redente culpabiliter mutuum tempore præfixo, colligi potest ex dictis *disp. 1. de Contract. in gen. q. ult.*

QUÆSTIO III

An Montes pietatis sint immunes ab Usura?

MONS pietatis solet describi cumulus, pecuniarum præsertim, aut etiam alterius rei mutuabilis, puta frumenti (prout alibi est per Nostros erectus Mons frumentarius) collectus ad indigentium necessitates sublevandas, mediante mutuo. Vel (ut colligitur ex Bulla Leonis X. infra citandâ) est pauperum relevatio in mutuis eis publicâ auctoritate faciendis, ex tali mirum cumulo. Vulgò etiam sumitur pro loco, in quo est iste cumulus. Unde *Tridentinum sess. 22. c. 8. 9. & 11.* inter loca pia ab Episcopo visitanda numerat etiam Montes pietatis.

Quid Mons pietatis.

Originem cepit Perusini in Italia à viro venerabili F. Barnaba, Interanenensi Ordinis Minorum, cujus prædicatione fuerunt permoti fideles, ut ad Montis constitutionem copiosè elemosynas subministrarent, unde pauperes antea per sanguifugas usurarios incredibiliter oppressi in indigentijs sublevarentur. Quod sanctum institutum per alias pleraque Italiæ civitates propagarunt alii, potissimum ejusdem Ordinis, viri doctrinâ & sanctitate percelebres, B. Jacobus à Marchia, Angelus à Clavasio, &

41. Unde originem traxerit.